

Telegraful Român

ORGANUL OFICIAL AL ARHIEPISCOPIEI ORTODOXE ROMANE DE ALBA-IULIA ȘI SIBIU
ȘI AL EPISCOPIILOR CLUJ ȘI ORADEA

Abonamentul
pentru parohii cl. I Lei 40; cl. II Lei 30; cl. III
Lei 25. Particulari Lei 25. Autorități și străinătăți
Lei 50. De sprijin Lei 75. Pentru America
10 Dolari.

Articolele și corespondența
se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu,
str. 1 Mai 35. — Articolele nepublicate nu se
înapoiază. — Scrisorile nefrancate se retuză.

Prețul inserțiunilor
un cm.² 60 Bani pentru odată; dacă se publică de
mai multe ori se dă rabat corespunzător.
Inserțiunile se adresează ADMINISTRĂȚIEI Tele-
grafului Român, Sibiu, strada 1 Mai Nr. 35.

O sută de ani

dela nașterea înfiiului Episcop al reînființatei Eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului NICOLAE IVAN

În ziua de 17 mai a. c. s-au împlinit o sută de ani dela nașterea regretatului Episcop Nicolae Ivan, și avem datoria să ne aducem cu acest prilej aminte de vrednicul și devotatul slujitor al Bisericii Ortodoxe Române din fosta monarhie Austro-Ungară și Episcop al Clujului în România întregită.

Avem această datorie cu atât mai virtos cu cât sub a sa conducere s-au pus bazele multor instituții ale nou înființatei Episcopii a Clujului.

Regretatul episcop a avut o viață destul de sbuciumată și grea, pînă cînd a ajuns din fiu de țaran la demnitatea de arhieru și episcop eparhiot.

S-a născut în 17 mai 1855, în comuna Aciliu din județul Alba-Inferioară, încorporat mai tîrziu la Sibiu. Părinții săi au fost Ioan Ivan și Maria născută tot Ivan.

Școala primară a început-o în Aciliu, a continuat-o la școala din Săliște în anii 1863, 1864 și 1865. După absolvirea ei, a urmat liceul de stat din Sibiu unde ia bacalaureatul la 28 iunie 1874. În acelaș an se înscrie, la insistența părinților, la Institutul teologic din Sibiu, pe care îl absolvă în 1877.

Ca absolvent de teologie este ales de sinodul parohial din frunțașă comună Săliște cu unanimitate de voturi, de învățător. Ca învățător a funcționat 7 ani. Se căsătorește în 24 Febr. 1880 cu Maria, fca notarului din Nocrich. Din această căsătorie se naște o fetiță. La 9 zile după nașterea unicei sale fiice rămîne văduv. însuși spunea: „de n-aș fi avut această copilă știe Dumnezeu ce s-ar fi ales de mine“. Creșterea și soarta ei i-a oțelit puterile.

Dela 1884 a început a colabora la „Luminătorul“ ziar redactat de Pavel Rotariu din Timișoara și susținut de Mociony, Brateș, Brediceanu și Ungureanu și alți bănațeni. În calitate de colaborator la acel ziar îl găsește numirea de preot și spiritual la penitenciarul din Aiud, unde a fost propus de mitropolitul Miron Romanul.

Săliștenii l-au ales în două rînduri de membru în consiliul municipal al județului Sibiu, iar învățătorii l-au ales de președinte al despărțămîntului Săliște a

Reuniunii și de vicepreședinte al Reuniunii din districtul Sibiului. În această calitate reprezintă Uniunea la adunarea regnicolară din Budapesta din 1881. Industriașii din Galeș îl aleseră președinte și la plecare îi dăruiesc o medalie de aur prin mîna primpretorului Dr. Liviu Bran de Lemény.

La sfîrșitul lui octombrie 1884 este în Aiud în funcțiunea de duhovnic la Penitenciarul de stat și rămîne pînă în 1890, cînd primește postul de redactor definitiv la ziarul „Telegraful Român“. Participă între timp ca membru în consiliul municipal al județului Alba-Inferioară ca ales al cercului Ighiu.

Scrie „Schite din viața criminală“ și publică pe lîngă o mulțime de articole de ziar, schițele „Copilul de suflet“, „O căsătorie la țară“, „Cantorul Anton“ și „Monografia comunei Săliște“.

La ziarul „Telegraful Român“ rămîne pînă la 1 februarie 1892, cînd protopopiatul Alba-Iulia îl cere și este numit administrator protopopesic la Alba-Iulia unde este ales pe urmă protopop definitiv. Aici edifică o casă parohială, a reparat biserica și școala și pune la cale zidirea școlilor din Pîclișa, Cetea, Mesentea, Bucerdea, Tăuți, Oarda, Geoagiul de sus, Gîrbova și Inuri.

Din 1894 administrează deodată și protopopiatul Orăștie pînă în 1897 cînd este ales referent în senatul episcopesc al Consistorului din Arhidieceză.

Dela această dată activitatea sa se desfășoară aici mai cu seamă pe teren gospodăresc. El a fost referentul zidirii Catedralei. Tot în timpul referadei sale s-au zidit mai multe vile în Sibiu, s-a cumpărat hotelul „Habermann“ („Europa“) s-a zidit noul Institut teologic ș. a.

După o activitate atât de prodigioasă este explicabil că privirile tuturor s-au îndreptat în 1919 asupra arhimandritului Nicolae Ivan, pe care îl delegă Sinodul Arhidiecezan, ca președinte al Consistorului nou înființatei episcopii din Cluj, unde își începe activitatea la 1 octombrie 1919, descinzînd din Sibiu-Cluj cu o masă de scris, o cassă Wertheim și cîteva scaune, dar aici nu are nici pentru acestea un adăpost. N-are nici casă nici biserică, căci în bisericuța parohială

din deal nu încăpeau credincioșii din Clujul Romîniei noi.

Încă în 1920 cumpără pentru viitoarea Episcopie casa din 6 Martie 31 și apoi pe rînd toate celelalte.

Chiar în 1919 inițiază arhimandritul Nicolae Ivan, în Sibiu, colecta pentru zidirea Catedralei.

Pe ziua de 1 iulie 1926 înființează Tipografia Eparhială, iar la 1 noiembrie 1929 a deschis Librăria Eparhială.

Încă din 1919 înființează ziarul oficial „Foaia Bisericească“ care se transformă pe 1 septembrie 1923 în ziarul „Renașterea“.

La 1 decembrie 1923 deschide căminul preoțesc, și tot în 1923 se pun bazele muzeului eparhial pe cînd biblioteca exista încă din 1922.

Pe lîngă această bogată activitate gospodărească n-a neglijat îndrumarea spirituală și morală a clerului și credincioșilor săi, făcînd o mulțime de vizitațiuni canonice, sfințind biserici și clerici și propoveduînd dreapta credință cu vreme și fără vreme.

Spun mulți că a fost un bun gospodar, dar n-a fost numai gospodar, Creșterea clerului a urmărit-o deaproape în Academia Teologică și l-a îndrumat în viață cu energie, dar și cu bunăvoință.

Dacă ar fi fost numai un bun gospodar și-ar fi mărit și averea sa cel puțin în proporția acestei averi episcopale. A fost însă un om cu mult suflet pentru toate interesele Bisericii și neamului său,

Cînd și-a reales consistoriul, după alegerea sa, și cînd a numit profesorii Academiei Teologice nu și-a plasat ru-dele și cunoscuții, ci s-a înconjurat cu cele mai potrivite elemente pentru prosperarea instituțiunii. Oamenii care au fost contra lui la alegeri, îi găsim ulterior cu dînsul în cea mai strînsă prietenie, bunăînțelegere și colaborare.

A căutat să aprecieze oamenii după merit, și după cît i-a stat în putință să fie și drept.

La moarte, toată averea sa, pînă într-un ban a lăsat-o Bisericii, deși avea moștenitori direcți. A dat ajutoare din punga sa proprie de circa 70.000 Lei anual, în total 800.000 Lei, studenților săraci și lipsiți în cursul păstoririi, iar casa sa din Cluj și o vilă la Sovata au rămas Episcopiei.

A fost totdeauna și în tot locul de față unde era un interes obștesc de apărut pentruca dispărînd dintre noi, să

Tratatul de Teologie Simbolică al lui Hr. Andrusos

(Hr. Andrusos, SIMBOLICA. Traducere din limba greacă de Iustin Moisescu, profesor universitar. Editura Centrului Mitropolitan al Olteniei, 1955)

Apariția în românește a *Simbolice* marelui teolog grec Hristu Andrusos constituie, fără îndoială, un eveniment important în teologia românească. Căci, incontestabil, această lucrare este unul dintre cele mai bune tratate ortodoxe de teologie simbolică, dacă nu chiar cel mai bun. Dintru început, Simbolica aceasta s-a impus ca un adevărat model de privire atotcuprinzătoare a problemelor, de sesizare imediată a esențialului și de expunere sistematică și clară, fără balast inutil de material de erudiție, istoric, filologic, sociologic sau chiar doctrinal, și fără locuri întunecoase în diferitele precizări de poziții ale confesiunilor. Micile defecte ale acestei lucrări se reduc aproape la nimic în fața evidențelor și rarelor calități de fond și de formă cu care se prezintă.

Simbolica lui Andrusos a apărut, în primă ediție, în 1901 la Atena; iar ediția doua, revăzută și adăugită, a apărut tot acolo, în 1930. După această din urmă ediție s-a făcut traducerea românească.

Cartea aceasta se compune din două părți, precedate de o introducere.

În introducere (p. 9—20) se lămurește noțiunea de simbolică, se arată izvoarele simbolicii și valoarea lor, așa cum aceasta e văzută — deosebit — de confesiunile creștine, se determină limitele și metoda simbolicii și se dă o schiță a istoriei simbolicii.

Partea întâi (p. 21—56), în două capitole, se ocupă cu cele mai importante cărți simbolice, arătându-le, pe scurt, cuprinsul, împrejurările în care s-au compus și valoarea. Anume, cap. I vorbește despre cele trei simboluri numite ecumenice — simbolul numit apostolic, simbolul niceo-constantinopolitan și simbolul numit atanasian — dintre care numai al doilea se bucură de adevărată ecumenicitate, și materială și formală. Cap. II, intitulat *Cărțile simbolice ale fiecărei biserici*, prezintă cărțile simbolice ale Bisericii Răsăritene, cărțile simbolice ale Bisericii Apusene, cărțile simbolice ale protestanților (ale luteranilor sau evanghelicilor, ale calvinilor sau reformatilor și apoi ale ramificațiilor mai importante ale protestanților).

Este de remarcat frumoasa și întru totul justa apreciere — mai rară la teologii greci — făcută de Andrusos Mărturisirii Ortodoxe a lui Petru Movilă, mărturisire care „după cuprins este o expunere foarte completă și, totodată, foarte pătrunzătoare a sistemului dogmatic și moral al Bisericii Ortodoxe, iar, ca formă, este un catehism plin de viață, cu putere de cuvânt și farmec excepțional... aducând aminte de stilul simplu și, totodată, impunător al vechilor Părinți ai Bisericii... Opera lui Movilă respiră duhul Bisericii Ortodoxe Răsăritene, în toată frumusețea lui arhaică, așa cum el străbate prin marii Părinți ai Bisericii... rămânând pururea un monument foarte prețios al Ortodoxiei și un ajutor, cu totul neînținat de rătăcirii, pentru Simbolică” (p. 38).

În genere, observațiile lui Andrusos asupra cărților simbolice, și ortodoxe și neortodoxe, sînt bine cîntărite și întemeiate, cu excepția uneia singure, anume aceea referitoare la autorul falsei Mărturisiri ortodoxe, atribuită patriarhului de Constantinopol Cîril Lucaris. După cum se știe, în anul 1629, a apărut la Geneva, mai întâi în latinește, o Mărturisire de credință intitulată „Mărturisirea Răsăriteană a credinței creștine”, cuprinzînd o serie de rătăcirii protestante, mai ales calvine, și avîndu-și indicat ca autor pe însuși Cîril Lucaris. Această mărturisire a adus multă confuzie și turburare. Se cunoaște puternica reacțiune a Bisericii Ortodoxe

împotriva acestei perfide încercări de a-i altera credința și de a o compromite. În controversa — care nu s-a închis definitiv — asupra autorului Mărturisirii în cauză, Andrusos se alătură părerii lui Marcu Renieri, după care Mărturisirea calvinizantă de la 1629 este opera lui Cîril Lucaris, care însă a scris-o „fără voie și silit, urmărind pe de o parte să-și asigure bunăvoința ambasadorilor Angliei și Olandei la Constantinopol, iar, pe de altă parte, socotind pe protestanți, din punct de vedere moral și, în general, sub toate aspectele, mai ușor de suportat decît pe Iezuiții prefăcuți și vicleni, apărători ai Bisericii Apusene, din partea cărora el a suferit cumplit” (p. 37) și cărora, în cele din urmă, le-a căzut victimă. Andrusos se sprijină pe faptul că Cîril Lucaris n-a dezavuat în public Mărturisirea pusă pe seama lui și pe faptul condamnării lui Lucaris de către sinodul din Constantinopol, în anul 1638, sub Cîril Contaris. Dar, astăzi, mai ales după descoperirea, la Geneva, de către Hrisostom Papadopoulos, în 1904, a manuscrisului *Apologiei Patriarhului Cîril Lucaris* din 1634 și în urma cercetărilor moderne, publicate în volumul omagial pentru Patriarhul Cîril Lucaris, în Atena 1939, nu se mai poate susține că autorul Mărturisirii din 1629 ar fi Patriarhul Cîril Lucaris, cunoscîndu-se și motivele pentru care Cîril Contaris a susținut condamnarea lui Cîril Lucaris, ca și motivele pentru care, și calvinii și Iezuiții, au ținut sub tăcere apologia lui Lucaris, trimisă la Geneva. În aceeași greșală au căzut, la noi, teologul I. Mihălcescu și istoricul N. Iorga, printr-o greu explicabilă ploconală față de o istoriografie neprietenă Ortodoxiei. (A se vedea: Prof. M. Șesan, *In amintirea Soborului de la Iași din 1642*, p. 6—7 — Extras din Revista „Candela”, anul LIII—LIV, 1942—43; Prof. T. Popescu, recenzie la volumul *Kyriilos o Lukaris*, Atena 1939, — în Bis. Ort. Rom. nr. 9—10, 1942, p. 455 urm.).

Această primă parte a Simbolicii lui Andrusos ar fi putut să fie, desigur, mai dezvoltată — și poate că unora li se pare prea redusă așa cum este —, dar nu trebuie să se plardă din vedere menirea specială a teologiei simbolice și concepția — justă — a autorului în această privință. Este adevărat că, mai ales în confesiunile apusene, s-a scris mult asupra simbolurilor de credință și s-au formulat multe și felurite opinii cu privire la timpul, locul și împrejurările în care s-au compus, dar înfățișarea detaliată a discuțiilor în jurul acestora nu este de un folos real pentru Simbolică, ci dimpotrivă un balast inutil. Aici este suficientă notarea rezultatelor sigure ale criticii istorice. Și aceasta este dată în măsura cuvenită. Cum cu dreptate observă Andrusos, Simbolica trebuie să se înțeleagă „nu ca un studiu al ramurei istorice a Teologiei, ci ca studiu al ramurei sistematice, care tratează numai despre deosebirile dogmatice” (p. 14), neluînd în considerare deosebiri de altă natură, decît numai dacă acestea implică sau antrenează deosebiri esențiale referitoare la dogmă. Aceasta este menirea specială a Simbolicii, adică să compare adevărul cu ceea ce este rătăcit, ceea ce este întemeiat scripturistic și tradițional cu ceea ce este adăugat sau răstălmăcit, arbitrar sau inventat, nu să desfășoare erudiție istorică. De aceea, întrucît Simbolica are drept scop să expună sistematic deosebirile dogmatice existente dintre confesiuni, pe temeiul cărților simbolice, pentru ea este de prisos să se angajeze într-o examinare mai largă a compunerii simbolurilor și cărților simbolice sau chiar într-o cercetare mai amănunțită a conținutului fiecăruia dintre ele, în raport cu celelalte.

Partea a doua (p. 57—245), principala parte a Simbolicii, expune, în nouă capitole, unele cu mai multe subdiviziuni, *deosebirile dogmatice dintre biserici*. Se începe printr-o privire generală, în care se înfățișează caracteristica doctrinară generală a confesiunilor, pentru ca din perspectiva ei, să se înțeleagă apoi și să se urmărească mai cu ușurință examinarea amănunțită a diferitelor probleme în parte. În continuare se tratează despre *Biserica* (ființa Bisericii, și ierarhia, după ortodocși, apuseni și protestanți; mintuirea în Biserică, raportul dintre Biserică văzută și cea nevăzută), despre *Revelația divină* (izvoarele revelației, judecătorul și interpretul izvoarelor revelației, canonul, traduceri și citirea Scripturii), despre *Dumnezeu în Treime*, despre *starea originară a omului*, după ortodocși, apuseni și protestanți, despre *păcatul strămoșesc*, după cele trei confesiuni, despre *răscumpărare*, (persoana și opera Domnului, harul dumnezeesc și lucrarea lui, ființa și condițiile îndreptării, legea evanghelică, împlinirea poruncilor și faptele prisositoare), despre *mijloacele harului dumnezeesc* (cuvîntul lui Dumnezeu și tainele, ființa, lucrarea și numărul tainelor, tainele din afara Bisericii, cele șapte taine), despre *cultul divin* — toate acestea cu precizarea diferențelor interconfesionale, cu reliefaarea temeiniciei învățaturii ortodoxe și cu critica obiectivă, fără patimă polemică, a diferitelor erezii sau schisme principale.

Demne de remarcat sînt, în Simbolica lui Andrusos, profunda cunoaștere a învățaturii confesiunilor și puterea de pătrundere a temeiurilor ca și stăpînirea deplină a mijloacelor de exprimare sintetică de o rară limezime, de unde rezultă înfățișarea în cea mai clară lumină a concepțiilor dogmatice ale confesiunilor, iar pentru cititor, putința de a cunoaște de la începutul capitolelor elementele esențiale și fundamentale, datorită cărora înțelegerea expunerii de amănunt nu mai prezintă greutate serioase. De aceea expunerea lui Andrusos nu este numai densă și grea de conținut, ci și antrenantă. Capacitatea lui Andrusos de a surprinde concepțiile în esența lor și de a le prezenta limpede și în cea mai logică înlănțuire a lor este într-adevăr excepțională, de unde și plăcerea intelectuală în urmărirea expunerilor lui, pe lângă largul orizont senin pe care acestea îl deschid.

Metoda întrebuițată în Simbolica lui Andrusos este cea *comparativă*, după care expunerea fiecărui punct din învățatura de credință ortodoxă este însoțită de expunerea în comparație a învățăturilor corespunzătoare ale celorlalte confesiuni. Avantajul acestei metode constă în aceea că oferă o cunoaștere imediată a deosebirilor doctrinare dintre confesiuni, scutînd pe cititor de un efort special pe care, altfel, ar trebui să-l facă pentru a-și preciza aceste deosebiri în amănunt. Pericolul de fărîmîtare a unității doctrinare a fiecărei confesiuni luate în parte, pericol pe care — după unii — această metodă l-ar favoriza, se înlătură prin continua referință la duhul general și la concepția fundamentală a confesiunilor, care stau la temelia concepțiilor speciale și în lumina cărora acestea din urmă primesc înțeles. Metoda *sistematică* după care întreaga învățatură de credință ortodoxă se expune la un loc, urmată în alte capitole, de expunerile pe rînd și fără comparație imediată dintre ele a învățăturilor celorlalte confesiuni, tot la cite un loc și în întregime acolo fiecare, metodă întrebuițată în alte manuale — ca d. p. în Compendiul de Teologie Simbolică al lui I. Mihălcescu — nu face decît să prezinte succesiv trei dogmatici în rezumat, ortodoxă, apuseană și protestantă, de unde necesitatea, în vederea comparației, sau ca să se facă mereu repetări și reveniri uneori plictisitoare sau ca cititorul să fie lăsat să facă singur comparațiile de care are absolută nevoie. De aici folosul ma-

Indrumător Omiletic

I. Sf. Evanghelie dela Matei 6,18—23.

Se poate vorbi despre: înfrățirea popoarelor.

1. Mintuitorul nu disprețuiește pe cel străin, (sutașul roman), ci îi laudă credința și îi împlinește dorința.

2. De aici reese că orice om din orice neam trebuie prețuit și ajutat, trebuie socotit ca un frate al nostru.

3. Văzind în fiecare om un frate și prețuind valoarea fiecărui popor, vom sprijini conviețuirea pașnică a oamenilor de diferite naționalități și colaborarea dintre popoare.

3. Să avem dar atitudinea Mintuitorului față de toate popoarele: atitudine de dragoste și frățietate.

II. Sf. Evanghelie dela Matei 9,1—8.

Se poate vorbi despre: ajutorare.

1. Mintuitorul laudă credința celor ce au purtat pe slăbănog până la El. Prin aceasta el laudă întovășirea pentru un lucru bun.

2. De fapt nici un om nu-și poate împlini toate singur: fiecare are nevoie de ajutorul semenilor săi. Și poetul zice: că unde-s doi puterea crește, iar proverbul ne învață că mult pot cei buni împreună.

3. Urmind porunca iubirii creștine, care ne învață să fim la o laltă ca frații și să ne ajutăm unii pe alții, în vremea acestor munci de vară să fim ajutători, ca prin muncă înfrățită să ducem la bun sfârșit secerișul și treerișul.

4. În felul acesta vom urma pilda celor din Evanghelie și binecuvântarea Domnului va fi cu noi și cu munca noastră.

redus al acestui mod de tratare a materialului Simbolicii. Și în această privință a metodei, Andrutsos a ales calea cea mai bună, pe lângă faptul că nu se mărginește exclusiv la cele trei mari confesiuni creștine.

Simbolica lui Andrutsos este alcătuită pe baza unui imens material de informație, dar cu toate acestea trimiterile la acest material nu sînt făcute decît acolo unde se simte neapărată nevoie și, tot așa citațiile și notele subliniare sînt puse numai în măsura în care sînt absolut necesare, de unde o cursivitate particulară și neîntreruptă a expunerii și o ușurință deosebită în urmărirea ei.

Marea importanță a problemelor doctrinare interconfesionale și spiritul în care aceste probleme sînt analizate și rezolvate în Simbolica lui Andrutsos, spirit de critică justă și hotărîtă dar fără patimă, fac din această lucrare un instrument de o valoare excepțională în cunoașterea temeinică și dreaptă a cultelor, ceea ce ajută fără îndoială la nașterea unei atmosfere irenice între culte, la formarea unui spirit de înțelegere între ele și la respect reciproc. Este și acesta un mare merit al Simbolicii lui Andrutsos, că, fără să fi urmărit în deosebi acord sau colaborare între culte, ajută totuși climatului democratic să-și arate cu mai bune rezultate roadele și în acest sector de viață, tocmai printr-o dreaptă cunoaștere, pe care o prilejuește; și printr-o largă înțelegere, pe care o prepară și care poate să aibă nebanuit de fericite consecințe în viața sufletească a credincioșilor.

O mențiune specială și un cuvînt de bine-meritată laudă se cuvine și versiunii românești ca atare. Traducătorul, Prof. Univ. Iustin Moisescu, bun cunoscător al bogățiilor de expresie, al capacității de mlădiere și de nuanțare a limbii grecești, și totodată bun și apreciat minutor de condei și în românește, și avînd în același timp simpatie și afinitate față de cugetarea strălucitului dascăl de teologie, care a fost Andrutsos, a reușit să lucreze așa ca prin traducerea românească să nu se piardă nici una dintre calitățile, și de fond și de formă, ale originalului. De aceea sîntem siguri că influența acestei importante opere, care de pe acum poate fi considerată clasică în genul ei, se va exercita în direcția unui simțitor progres teologic la noi și că încă o bună bucată de vreme de aici înainte, tot ceea ce se va scrie în domeniul teologiei simbolice la noi va trebui să țină seamă în primul rînd de lucrarea aceasta, iar încercările de sinteză din acest domeniu nu vor putea să fie, o vreme iarăși, decît refaceri și retușări, completări sau simple amplificări ale Simbolicii lui Andrutsos.

I. Todoran

Gheorghe Dima

(30 de ani dela moartea marelui compozitor)

În 4 iunie a. c. s-au împlinit 30 de ani dela moartea marelui compozitor clasic român Gheorghe Dima. Cine ar putea înfățișa generației actuale de muzicieni și iubitori de muzică personalitatea covârșitoare a lui Gheorghe Dima mai bine decît însăși inspiratele sale creații muzicale! Ceea ce încercăm prin aceste rînduri este doar un smerit omagiu adus memoriei unui creator muzical adevărat.

Gheorghe Dima s-a născut în 10 octombrie 1847, în Brașov (azi Orașul Stalin), din părinți negustori. La vîrsta de 3 ani rămîne orfan de tată și este crescut de mama sa.

După terminarea studiilor primare și de cultură generală în Brașov și Viena, potrivit dorinței mamei sale, Gheorghe Dima se înscrie la școala politehnică din Karlsruhe. În mediul cultural artistic de aci se simte însă tot mai mult atras spre muzică și astfel, trecînd peste voința familiei, Gheorghe Dima se dedică studiului muzicii.

Într-adevăr, face progrese mari mai ales în arta cîntatului vocal și în compoziție. Profesorii săi îl apreciază în chip deosebit și i se oferă un angajament la opera din Klagenfurt. Dar, cedînd rugămintelor mamei sale, în anul 1874 Gheorghe Dima se reîntoarce în Brașov unde este numit profesor la liceul românesc confesional. Tot aci se căsătorește cu Maria Florian, fiica unui negustor brașovean.

În curînd însă o grea încercare îl așteaptă pe tînărul profesor de muzică: moartea soției și a celor doi copilași. Încercînd să-și lecuiască durerea sufletească, în anul 1878 Gheorghe Dima pleacă la Leipzig spre a-și completa studiile muzicale.

Ca și în primii ani de studii muzicale, și de data aceasta paralel cu lecțiile de canto și compoziție, muzicianul român participă efectiv la o serie întregă de manifestări muzicale, mai ales ca solist în oratorii, ca interpret și autor de lieduri.

În anul 1880 Gheorghe Dima se reîntoarce în patrie și în curînd dă concerte ca solist vocal — bas cantabil — în Brașov, Sibiu, Lugoj, Arad și chiar peste munți, în București.

În anul 1881 este numit profesor de muzică la Seminarul Andreian din Sibiu, oraș în care se și stabilește, activînd intens și rodnic timp de 18 ani.

În Sibiu s-a manifestat și s-a impus Gh. Dima nu numai ca pedagog muzical, predînd muzica dela catedră și dînd lecții particulare de canto și de pian, dar și ca un strălucit dirijor de cor și orchestră.

„Reuniunea de cîntări”, atunci curînd înființată în Sibiu, îl invită să-i fie dirijor, ceea ce Gh. Dima primește.

Programele tipărite ale concertelor acestei reuniuni sînt mărturii elocvente despre nivelul artistic înalt la care Gheorghe Dima a ridicat „reuniunea”. Lucrări mari ca: „Anotimpurile” și „Creațiunea” de Haydn, „Stabat Mater” de Rossini, „Noaptea Valpurgiei” de Mendelsohn Bartholdy, alături de valoroase lucrări muzicale de Schubert, Brahms, Gade, etc. au fost puse în studiu și prezentate în concerte publice sub bagheta maestrului Gheorghe Dima.

„Reuniunea” crește astfel și ajunge în curînd o corală matură. În anul 1895 ea face o excursie la București și concertează în sala Ate-neului, repurtînd un mare succes.

De cît prestigiu s-a bucurat Gh. Dima în Sibiu se vede și din faptul că însăși corala săsească de aici „Hermanstädter Männergesangverein” îl invită a-i fi dirijor, ceea ce Gh. Dima primește. Paralel cu activitatea muzicală pe teren laic, Gh. Dima desfășoară o bogată activitate mu-

zicală pe teren bisericesc, organizînd un cor al bisericii Mitropoliei cu care cînta la sărbătorile mari și compunînd întreg repertoriul necesar acestui cor.

În general, în cei 18 ani petrecuți în Sibiu, Gh. Dima a desfășurat cea mai rodnică activitate creatoare. Mediul muzical al Sibiului, împrejurimile pitorești ale orașului și regăsirea liniștii sufletești în urma încheierii unei noi căsătorii (cu Maria Bologa) au favorizat manifestarea talentului componistic.

Liturghia în sol major, pricesne, irmoase, cîntări funebre, armonizări și prelucrări de cîntece populare, cîntece originale în gen popular, lucrări mari ca: balada „Mama lui Ștefan cel Mare”, „Hora”, precum și numeroase cîntece-lieduri — sînt scrise de marele muzician în rodnicii ani petrecuți în Sibiu.

Gheorghe Dima era o adevărată personalitate muzicală, cînd în anul 1899 a fost chemat în orașul natal ca profesor de muzică la liceul românesc și ca dirijor al corului bisericii Sf. Nicolae. Totodată Gh. Dima primește conducerea muzicală a „Reuniunii de gimnastică și cîntări”. În deosebi viața acestei reuniuni primește acum, prin bagheta măiastră a lui Gh. Dima, un avînt neîntrecut. Concerte cu programe bogate se succed cu regularitate. Oratorii cantate și coruri de Mozart, Beethoven, Brahms și alți compozitori clasici și romantici, precum și compoziții de autori romîni (C. Porumbescu, Gh. Dima, T. Popovici, T. Brediceanu, etc.) alcătuiau programele acelor concerte.

În Brașov, Gheorghe Dima nu este scutit nici de data aceasta de noi grele încercări familiare. Tot aci îl surprinde și primul război mondial. Urmează refugiul compozitorului în București, prinderea lui — după ocuparea capitalei — aducerea lui în Ardeal și întemnițarea în Brașov, Tg.-Murăș și Cluj, pînă în anul 1918.

Deși bolnav și bătrîn, Gheorghe Dima suportă cu bărbăție regimul temniței. Foarte mult l-a ajutat și acum, talentul său muzical. În anii grei de închisoare, Gheorghe Dima a compus mult, mai ales muzica religioasă.

În anul 1918, cînd a fost eliberat, Gheorghe Dima, era bolnav și secătuit de puterile intelectuale și fizice care îi mai rămăseseră.

În 4 iunie 1925 Gheorghe Dima moare, lăsîndu-ne o vastă moștenire muzicală.

Dacă din creațiile muzicale ale marelui muzician am aminti numai pe cele tipărite și tot am ajunge la concluzii impresionante: Liturghia în sol major pentru cor de bărbați, Liturghia La major pentru cor mixt precum și alte 18 lucrări religioase pentru acelaș gen coral; 120 creații muzicale pentru cor de bărbați; 76 cîntece-lieduri precum și marile lucrări „Mama lui Ștefan cel Mare”, „Hora” și „Cantata” — pentru cor și orchestră — iată ce comoară muzicală am moștenit dela Gheorghe Dima. Numeroase alte lucrări muzicale se găsesc însă în manuscris. Cît de mare a fost personalitatea lui Gheorghe Dima se vede și din aprecierile elogioase apărute în revistele și ziarele contemporane.

Suplementul numărului din iulie 1911 a revistei „Le Monde” din Franța, făcînd aprecieri asupra lucrărilor lui Gh. Dima, tipărite pînă la acea dată, scrie că, pornind dela armonizarea cîntecelor populare, Gh. Dima s-a ridicat, printr-un proces de asimilare personală-magistrală pînă la muzica clasică. Articolul consideră lucrările muzicale ale lui Gh. Dima ca „perfecte”.

Stăpîn deplin al tehnicii componistice, Gh. Dima a fost fără îndoială, mai întii de toate, „un adevărat talent”, cum îl numește revista „Leipziger neue Zeitschrift für Musik” (Nr. 13 din 1899).

Compozițiile lui Gh. Dima ne transmit căl-

Lucrări de vară

Deși timpul — în primăvară mai ales — a fost nefavorabil, totuși recolta acestui an este îmbelșugată. Oamenii muncii din agricultură — mobilizați de chemarea de a da 10 milioane tone grâu și porumb — au luptat, muncind cu elan și sîrguință și aplicînd metode agrotehnice avansate — și au biruit. Ajutați de clasa muncitoare care le-a trimis unelte de trebuință, tractoare și alte mașini agricole, sămînță selecționată, îngrășăminte chimică ș. a., îndrumați de tehnicienii agricoli, care au fost mereu pe teren, dînd un ajutor direct și calificat, țărani muncitori — folosind toate aceste ajutoare — au dus lupta unor recolte bogate cu succes. Nu numai cei din gospodăria agricole colective și întovărășiri agricole au muncit după metode și cu mijloace avansate, ci și țărani cu gospodăria individuale au părăsit obiceiurile pe care le-au apucat din bătrîni, convingîndu-se din proprie experiență că prin o lucrare mai bună a pămîntului pot scoate o recoltă mai bogată de pe suprafețele de pămînt ce le au. Rutina a fost înlocuită cu avîntul creîtor, cu aplicarea după loc și condiții a noulor metode și mijloace, dovedite practic ca superioare vechilor metode.

Acum suntem în toiul secerîșului și treerîșului. Țăranul muncitor adună cu bucurie rezultatele muncii lui și a ajutorului primit. Secerîșul trebuie făcut la timp, cînd lanurile sînt în pirgă, pentruca să nu se piardă nici un bob de grâu. Treerîșul trebuie făcut îndată și cu aceeași grijă, ca nimic din recolta acestui an să nu se risipească. Fiecare bob este aur, aur de preț, pentru poporul muncitor. Totodată trebuie predată și cota pentru stat. Predarea cotei este o datorie patriotică, pentruca ea asigură hrana celor din spitale, internate, cantine, cazărmi și a oamenilor muncii dela orașe și e folosită în industria ușoară. Țărănimea muncitoare a primit ajutorul frătesc al clasei muncitoare, obținînd astfel o recoltă bogată și bucurîndu-se de primirea produselor industriale, ea arată acum prin predarea cotelor recunoștința pentru acest ajutor, atașamentul ei față de patrie, aducînd o contribuție însemnată la ridicarea nivelului de trai a poporului muncitor și la întărirea patriei.

E vară: secerîșul și treerîșul sînt în toi. Preoțimea noastră e îndrumată să-și dea contribuția sa la muncile acestea de vară, colaborînd cu organele locale de stat și ducînd muncă de lămurire între credincioși, pentruca secerîșul, treerîșul și predarea cotelor să se facă la timp și în condițiuni optime. În felul acesta ne vom arăta buni cetățeni ai Statului și luptători activi pentru pace, pentru bunăstarea poporului, pentru binele și propășirea patriei.

(Urmare din pag. 1)

lase după sine pilda vieții sale plină de rîvnă, de muncă neadormită și posterității drumurile croite înspre înălțarea Bisericii sale.

Clujului i-a imprimat, prin ridicarea Catedralei, alt aspect. Ea vestește pînă departe credința, priceperea, jertfa și sîrguința unui neam.

Sînt oameni erudiți, învățați, plini de căldură pentru oameni în viață, dar nu lasă urme după moartea lor. Și sînt alții care prin un singur cuvînt al lor, alții prin creațiunile lor deschid drumuri posterității. Dintre aceștia din urmă a făcut parte și regretatul Episcop Nicolae Ivan.

Pentru toate acestea și altele multe care nu se pot aminti aici, noi, cei de azi, ne plecăm adînc și închinăm un moment de pioasă aducere aminte.

Dr. VASILE SAVA
Vicar episcopesc pensionar

[Urmare din pag. 3]

dură sufletească, dar exprimă în deosebi gîndire profundă, concepție estetică, în accepția filosofică a cuvîntului. Interpretarea profundă a textului literar îi sugera lui Gh. Dima întreaga desfășurare a imaginilor muzicale și — în linii mari — însăși forma lucrării. Unui gînd luminos din textul literar totdeauna îi corespunde o imagine muzicală luminoasă, creată pentru registrul superior al vocii sau printr-o inflexiune tonală ascendentă, sau prin ambele mijloace, plus altele. Procedee de sens contrar sînt folosite pentru a exprima un gînd întunecat sau un sentiment dureros.

O grijă deosebită avea Gh. Dima în compunerea operelor muzicale religioase. Muzica religioasă a lui Gh. Dima nu este expresia unui sentimentalism afectat, ci eu exprimă simțirea religioasă a unui suflet omenesc sănătos, echilibrat. Dacă, ascultîndu-le, unele compoziții religioase ale marelui compozitor pot face impresia unor lucrări cu caracter aproape profan, aceasta nu din cauza unei deficiențe componistice, ci din cauza unei interpretări necorespunzătoare. Cine a avut fericirea să asculte priceosna „Cu trupul lui Hristos” în interpretarea solistă a regretatului profesor și cîntăreț Petru Gherman, sau a altor soliști cu superioare însușiri suflătești și muzicale, nu poate contesta caracterul religios autentic al compozițiilor de acest gen create de Gh. Dima.

Este adevărat că lucrările lui Gh. Dima, de orice gen, nu sînt ușor accesibile. Interpretarea lor reclamă o pregătire temeinică. Gheorghe Dima este o culme. Dar cine este în stare să facă eforturile necesare spre a urca pînă la atmosfera atît de purificată a acestei culmi, va fi răsplătit cu satisfacții sufletești adevărate.

Gheorghe Șoima

Necrolog

Duminecă 27 aprilie 1955 după grele suferințe, a încetat din viață, văduva de preot Elisabeta Mureșan, vrednica soție a defunctului preot Valeriu Mureșan din comuna Telciu, raionul Năsăud, reg. Cluj

În vîrstă de 86 ani în anul al 19-lea al văduviei, cu o deosebită mortificare și plină de exemplară tărie morala, după primirea Sfintelor Taine, și-a dat nobilul său suflet în minile Creatorului

Mamă, preoteasă și bunică, a crescut copii nepoți și strănepoți în frica lui Dumnezeu.

A avut mîngăierea de-a fi întărită, la patul durerilor de rugăcîntile nepoților săi, preoți și prohodită în frumoasa Biserică parohială la zidirea căruia a contribuit alături de soțul ei, de un sobor de șase preoți, dintre care trei nepoți, în ziua de 29 aprilie 1955 după care osemintele ei s-au sălășluit în mormînt, în cîmîtirul comunal spre odihnă.

Au celebrat: Par. Protopop Ioan Pirțoc al Năsăudului, Preot Ioan Pop Singeorz Băi, Preot Emil Damian-Coșbuc, Preot Bondane Ioan Telciu, Preot Mircea Pop, Poent-Cluj și Preot Hancu Iuliu Mociar-Oradia.

Predica dogmatică a susținut-o p. Protopop, reliefind tăria și răbdarea lui Iisus cel crucificat imbold de tărie și răbdare pentru adormita în Domnul.

Panegiricul l-a rostit P. Emil Damlan, evidențînd roadele unei vieți bogate în Hristos, ca mamă, bunică și preoteasă, care a lăsat în viață urme adînci de iubire către Dumnezeu prin urmașii ei crescuți pentru altar — urme de răbdare, tărie și nădejde.

Rugăm pe Preacucernicii părinți, ca citind acestea, să slujească o Sf. Liturghie pentru odihna ei întru Domnul.

În veci pomenirea ei!

Preot Hancu Iuliu.

Recenzii

Mitropolia ortodoxă din R. P. Polonia, condusă cu deosebită pricepere de I. P. S. Mitropolit Macarie, publică pentru credincioșii săi revista „Terkovni Vestnik”, care este astfel o oglindă vie a desfășurării vieții bisericești ortodoxe. În numerele ei, 12 pe an, se află informații despre viața internă, despre activitatea pastorală, sfințiri de biserici, progresul învățămîntului la Seminarul duhovnicesc dela Varșovia, despre relațiile interortodoxe și viața în mănăstirile Sf. Onufrei și Grabarca, centre duhovnicești. Pe lîngă pastorale și circulare duhovnicești, revista publică numeroase predică, în deosebi ale I. P. S. Mitropolit Macarie, din care străbate un suflet adînc ortodox și evanghelic, apoi variate articole în legătură cu praznicele bisericești, precum și articole teologice, dintre care merită atenție cele despre: Semnul sf. Cruci, Sf. Icoane și Schisma bisericii apusene. Ce privește administrația internă, s-a alcătuit și promulgat un nou Statut parohial, care prevede principii pentru organizarea parohială și raportul ei față de protolerie. Importante sînt articolele cu privire la pace.

Patriarhia bulgară publică pentru Asociația clerului său revista „Naroden Pastir”, Păstorul poporului, săptămînală, în care se poate citi despre întreaga desfășurare a pastorației creștine. Pe lîngă problema apărării păcii, sînt numeroase articole despre contribuția clerului bulgar la redemptarea poporului în sec. XIX-lea, în frunte cu monahul Vasil Levski, iar din trecut este subliniată marea personalitate a patriarhului Eutimie dela Tirnova, apărătorul țării împotriva turcilor, în sec. XIV-lea. Între articolele de interes deosebit sînt cele despre „preotul cîntăreț Pavel Atanasov, marele folclorist bulgar” (nr. 5), „Despre Evanghelia după Ioan” de profesorul de teologie B. Piperov (nr. 9, 10, 11), despre „Problema recăsătoririi preoților văduvi” (nr. 11). Apoi este subliniată vizita d-lui ministru al cultelor Petre Constantinescu-Iași în Bulgaria, unde este considerat „mare prieten al poporului bulgar” (nr. 5), și se arată poziția clerului ortodox român în cadrul Bisericii ortodoxe romine și a credincioșilor (nr. 7).

Prof. M. Șesan

† Preotul VIRGIL DRUHORA

S-a stins din viață, în mod subit, vrednicul preot Virgil Druhora dela parohia Boița, prot. Sibiu.

Acest harnic preot, avea abia 52 ani. Moartea lui neașteptată a impresionat adînc pe toți cari l-au cunoscut, iar în sufletele credincioșilor săi a lăsat regrete unanime, căci 25 ani, cit l-a păstorit și-a pus sufletul său pentru poporul său „credincios”.

Preoțimea prot Sibiu pierde în V. Druhora un bun și neuitat coleg.

Înmormîntarea a avut loc în 29 aprilie a. c. Prohodul a fost săvîrit de 12 preoți, în mijlocul unei asistențe foarte mari. Au rostit cu acest prilej cuvîntări protop. A. Radu, prot. M. Neagu, pr. T. Bodoș și inv. N. Bobeș în numele credincioșilor, arătînd cu toții vrednicia acestui slujitor al Domnului, care a plecat așa de vreme din sinul familiei și parohiei sale.

După regretatul preot, plîng nemîngălată soție Constanța și cele două fice ale sale.

Neuitată să-i fie amintirea!

Asistent

Eu v-am ales pe voi și v-am rînduit să mergeți și roadă să aduceți. In. 15—16.

Cine știe să facă bine și nu face, păcat are. Iac. 4, 17.